

YENİ GÜN'DE İTALYA-YUNANİSTAN GERGINLIĞI

Nurettin GÜLMEZ*

Özet

Anadolu'da Yeni Gün gazetesi, İtalya-Yunanistan gerginliğine özel bir önem vermiştir. Sorunu, günü gününe takip etmeye çalışmış, haberleri birinci sayfadan vermiş, konuyla ilgili yorumlar yayınlamış, bazen yayınları duygusal boyutlara ulaşmış, "Oh olsun" tarzında yaklaşımlar geliştirmiştir. İtalya-Yunanistan anlaşmazlığı ile ilgili olarak sadece kendi yorumlarıyla ve muhabirleri aracılığı ile aldığı haberlerle yetinmemiştir. Avrupa'da önde gelen gazetelerin haber ve yorumları da, okuyucu ile paylaşılmıştır. Anadolu'da Yeni Gün gazetesi, İtalya-Yunanistan gerginliği ile neredeyse Türk-Yunan gerginliği gibi ilgilenmiş, yani bazen İtalya'nın yerinde Türkiye varmış gibi hareket etmiştir.

Gerginliğin nedeni, Arnavutluğun sınırlarını belirleme komisyonunda yer alan heyetteki İtalyan üyelerin, Yunanlılar tarafından öldürülmesidir. Mussolini hükümeti, Yunanistan'a bir ultimatö vermiş, istekleri kabul edilmeyen İtalyanlar Korfu adasını işgal etmişlerdir.

Bu haber üzerine Yeni Gün, Balkanlardaki anlaşmazlıkların nedeninin ve Balkanlara huzur ve sükün vermeyen ülkenin Yunanistan olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Yeni Gün, dün Türk'ün tokadıyla tekerlenen Yunanistan'ın, bugün İtalya'nın şamarıyla bir kat daha sersemlemesinden dolayı kimseye şikâyet etmeye hakkının bulunmadığını ifade etmiştir.

Bu sorun dolayısıyla Yeni Gün; uluslararası sorunların çözümünde kuvvet kullanmaktan başka bir seçeneğin bulunmaması, Cemiyet-i Akvam gibi teşkilatların güven vermemesi, Versailles düzeninin içinde haksızlıkları barındırması gibi nedenlerin, yeni bir dünya savaşı ve kanlı facialara dünyayı sürüklediğini belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Gün Gazetesi, Yunanistan-İtalya Gerginliği, Cemiyet-i Akvam, General Tellini, Korfu Adasının İşgali.

* Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi.

THE GREECE-ITALY TENSION ON THE YENİ GÜN NEWSPAPER

Abstract

The Anadolu'da Yeni Gün (A New Day in Anatolia/AYG) newspaper attached a special importance to the Greece-Italy tension; trying to follow the issue day-by-day, delivering the news on the front page and publishing commentaries on the situation. Sometimes the paper presented the issue in an emotional manner by gloating over their misfortunes. The paper was not content only with its own commentaries and what its correspondents reported on the issue, it conveyed the news and commentaries published in prominent European newspapers. The AYG was interested in the Greece-Italy tension as if it was a tension between Greece and Turkey, that is, the paper acted as if Turkey was in the place of Italy.

The reason of the tension was the killing of the Italian delegation in the commission for determining the borders of Albania by Greeks. The Mussolini government sent an ultimatum to Greece, and then they invaded the Corfu Island since the demands of Italy were not accepted.

Upon this development, the AYG argued that the country that causes instabilities in the Balkans and hinders peace in the region is Greece. Besides, the newspaper maintained that Greece, who had been slapped by the Turk and was now being further stupefied by Italy, had no right to complain.

On this issue, the AYG argued that a new world war and bloody tragedies would be experienced due to reasons such as there existed no option other than using force in the resolution of international problems, organizations like The League of Nations were not trustworthy, and the Versailles order included injustices in itself.

Key Words: *Yeni Gün Newspaper, The Greece-Italy Tension, The League of Nations, General Tellini, Occupation of Corfu Island.*

Giriş

İtalya, 1902'de Avusturya ve Fransa, 1904'te İngiltere, 1909'da Rusya ile antlaşmalar imzalamıştır. Bu antlaşmalarla Avusturya'nın Bosna, Fransa'nın Fas, İngiltere'nin Mısır ve Boğazlar üzerindeki serbestliğini kabul eden İtalya, aynı şekilde Trablus ve Bingazi üzerinde hareket serbestliği kazanmıştır. Bunun sonucu olarak Osmanlı Devleti'nden Trablus ve Bingazi'nin kendisine terk edilmesini istemiş, olumsuz karşılık alınca savaş ilân etmiştir. Balkan Savaşı çıkınca da Osmanlı Devleti'nin direnci kırılmış ve İtalya (Ouchy) Uşi Antlaşması ile isteğine ulaşmıştır.

Adriyatik Denizi, Anadolu ve denizaşırı bölgelerde sömürge elde etmeyi ümit eden İtalya, 23 Mayıs 1915'te Avusturya'ya, 27 Ağustos 1916'da da, Almanya'ya savaş ilân ederek Birinci Dünya Savaşı'na girmiştir. Ancak İtalya, Birinci Dünya Savaşı sonunda umduklarına ulaşamamıştır. İtalya, ne Dalmaçya'yı elde edebilmiş ve ne de Almanya ve Osmanlı Devleti'nin denizaşırı ülkelerdeki topraklarına el koyabilmişti. Bunun sonucunda İtalya, İngiltere, Fransa ve kendisine vaat edilen Batı Anadolu topraklarını işgal eden Yunanistan'a karşı

hınc duymaya başlamıştır¹. Çünkü İtalya, Paris Barış Konferansı'nda İngiltere, Fransa ve ABD'nin ihanetine uğramıştır. Paris görüşmelerini, haksızlığa uğradığı düşüncesiyle terk eden İtalyanlar, Kuşadası-Antalya arasında kalan Anadolu topraklarını işgal etmiştir. Buna karşılık İngiltere ve Fransa da, Yunanlıları İzmir'e çıkarmışlardır. Böylece İtalya ile müttefiklerinin arası iyice açılmış ve Türklere karşı yumuşak bir işgal politikası izlemek zorunda kalmıştır. Ayrıca İtalya, Türklere Yunan ve İngiliz düşmanlığı telkin etmiş, İtalya'nın dostları olduğuna inandırmaya çalışmış, Türk göçmenlere, savaş malzemesi ve insan naklinde yardımcı olmuştur.

İzmir'in işgal edileceğini 20 gün ve İstanbul'un resmen işgal edileceğini birkaç gün önceden haber vermişlerdir².

İtalyanların bu tavrı yüzünden Kurtuluş Savaşı döneminde Türk milliyetçileri, İtalyanlara farklı bir gözle bakmışlardır. Onları, Türkiye'deki işgallerden pişmanlık duyan, ılımlı ve âdil bir ulus olarak görmüşlerdir³.

Kont Sforza, İtalya'da başbakan olunca Türkiye'ye karşı daha ılımlı ve yumuşak hareket etmiş ve işgal ettiği Anadolu topraklarını boşaltmıştır. İtalya ekonomik çıkarlarını, bağımsız ve özgür bir Türkiye ile sağlamayı düşündüğü için Anadolu ile kesin bir dostluğun kurulmasına yönelmiştir. Bağımsız bir Türkiye ile çıkar birliği yapmayı tercih edeceklerdir⁴.

İtalya ile Türkiye arasındaki ilişkiler normalleşme sürecinde iken Türk Yunan ilişkileri için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Yunanistan'ın bağımsızlığını kazandığı tarihten itibaren Türkler aleyhine güttüğü politikanın temelinde Megali İdea vardır. Megali İdea'nın içinde de İstanbul, Boğazlar, adalar ve Anadolu yer almaktadır⁵.

Yunanlıların bu Büyük İdeali, İngiltere, Fransa, Avusturya ve Rusya gibi ülkeler tarafından çıkarlarına uygun olduğu zamanlar hep desteklenmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı Devleti'nin yenik düşmesi ve güçsüzleşmesi, Yunanlıların iştahını kabartmıştır. Eğer karşılığında Mustafa Kemal liderliğindeki vatanseverler olmasaydı Yunanlılar, hedeflerine ulaşmaya Polatlı-Ankara kadar yaklaşmışlardı. Ancak yüzlerce, binlerce Türk köyünü yakan, yıkan, Türk ülkesine egemen olma sevdasına düşen Yunanlılar, Türk ülkesinden kovulmuşlardır⁶. Nea Ellas gazetesinin de belirttiği gibi Anadolu macerası, Yunanistan'ı çöküntüye sevk etmiştir⁷.

1 Meydan Larousse, "İtalya", Sabah Gazetesi Yayınları, C.10, s.s.166-167.

2 Ergün Aybars, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Ankara 1990, s.s.302-303.

3 Salahi R. Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, C.1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987, s.166.

4 Nurettin Gülmez, *Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'da Yeni Gün*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2010, s.s.123-125.

5 YÖK, *Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri* (Konferanslar), Ankara 1985, s.25.

6 Gülmez, *age*, s.148.

7 Gülmez, *age*, s.151.

İtalya-Yunanistan Gerginliği

Bu çöküntü halindeki Yunanistan ile İtalya arasında bir gerginlik ortaya çıkmıştır. Gerginliğin nedeni, Arnavutluğun sınırlarını belirleme komisyonunda yer alan heyetteki İtalyan üyelerin, Yunanlılar tarafından öldürülmesidir. Mussolini hükümeti, Yunanistan'a bir ultiimat vererek bazı isteklerde bulunmuş, bu istekler kabul edilmeyince İtalyanlar, Korfu adasını bombardıman ve işgal etmişlerdir.

Bu haber üzerine Yeni Gün, diyor ki: *“Birçok olaylar, özellikle son iki yıl içinde olanlar, Balkanlardaki anlaşmazlıkların nedeninin ve Balkanlara huzur ve sükûn vermeyen ülkenin Yunanistan olduğunu kanıtlamaktadır. Yunanistan ile İtalya arasında notalar teati edilirken, savaş ihtimali yakın görünmektedir.”*⁸

3 Eylül tarihi haberde de, Korfu adasının işgali doğrulanırken Girit ve Sisam adalarının işgal edileceği haberlerinin İtalyan hükümeti tarafından yalanlandığı belirtilmektedir. Yunan hükümeti ise, Korfu adasını işgali üzerine Cemiyet-i Akvam'a başvurmuş, Yeni Gün'ün deyimiyle *“feryat ve figana”* başlamıştır⁹.

Yunus Nadi, bu konu dolayısıyla Cemiyet-i Akvam'ı da tartışmaktadır. *“Cemiyet-i Akvam bu konuyu görüşmek için toplanacaktır. Bakalım bu sorunu barış yoluyla çözebilecek mi? Olay, Cemiyet-i Akvam kurumu için de bir sınav durumunda olacaktır”*¹⁰. Ancak Yeni Gün'ün asıl takip ettiği konu, İtalya-Yunanistan arasındaki gerginliktir. *“Dün Türk'ün tokadıyla tekerlenen Yunanistan, bugün İtalya'nın şamarıyla bir kat daha sersemliyorsa, bundan dolayı kimseye şikâyet edecek hal ve mevkide bulunmuyor. Yunanistan ektiğini biçiyor. Yunanistan'ın bütün sonuçları, hemen hemen bütün Türkiye aleyhine kurulan kombinezonlara katılmak gafletinde bulunmasından ileri gelmiştir. Megali İdeasını gerçekleştirmeyi, Türk'ün mezarını kazmakta görmekle hataların en büyüğüne ve felaketler silsilesine sürüklenmiştir. Acaba Yunanistan, kendisini on seneden beri felaketten felakete sürükleyen sonuçsuz siyasetine devam etmek gafletini gösterecek mi?”*

“Son sorun genel görünüşü itibariyle Doğu Akdeniz'de İtalyan ve Yunan hâkimiyet ve nüfuzlarının çarpışmasından ibarettir. İtalya'nın Arnavutluk sorununda öteden beri göstermekten geri kalmadığı bir ilgi vardır. Kuzey Yunanistan ve Güney Arnavutluk sınırından dolayı Arnavutlarla Yunanlılar arasındaki düşmanlığı, uluslar arası özelliği dolayısıyla için için kaynayan bir İtalyan-Yunan mücadelesi şeklinde almakta bir hata yoktur. Nitekim İtalyan kumandan ve erlerinin Yunanlılar tarafından katli de, işte bu sınırın belirlenmesi sırasında ve bu sınırdan dolayı olmuştur. İtalya hükümetinin -diğer devletlerin her biri bir dertle meşgul iken- Yunanistan'a haddini bildirecek bir hareket yapması da bu çatışmanın bir neticesidir. Doğu Akdeniz üzerinde hâkimiyet kurma üzerine olan bu çatışmanın en önemli göstergelerinden biri de,

8 Anadolu'da Yeni Gün, 2 Eylül 1923.

9 Anadolu'da Yeni Gün, 3 Eylül 1923.

10 Yunus Nadi, “İtalya ve Yunanistan” Anadolu'da Yeni Gün, 3 Eylül 1923, s.1.

Yunanlıların İzmir'e çıkarılma kararının İtalyan delegelerinin olmadığı bir toplantıda verilmiş olmasıdır."

"Venizelos Lozan'da, Yunanistan'ın bundan sonra her ne bahasına olursa olsun Türk dostluğunu kazanmaya çalışmasının menfaati gereği olduğunu söylerken, bize oldukça samimi gibi görünüyordu. Hâlbuki önümüzde mübadele sorunu gibi bir sorun var. Eğer Yunanistan, bu meselede de şimdiye kadarki mecnunca tavırlarını sürdürmekte ısrar ederse, o zaman bu memleketin aklını başına almaktan uzak kalacağına karar vermemiz zorunlu olacaktır."

"Gelişmeler Yunanistan ile İtalya arasında bir savaş boyutuna ulaşacak gibi görünmektedir."¹¹

Türkiye'nin Roma temsilcisi Suat Bey, Arnavutluk sınırının belirlenmesi ile görevli İtalya askeri heyetinin uğradığı saldırıdan dolayı, hükümet adına, Mussolini'ye taziyelerini sunmuştur. İtalya Başbakanı, Suat Beye teşekkür ederek, Türkiye ile İtalya arasındaki dostça ilişkilerin devamı ve güçlendirilmesi temennisinde bulunmuştur¹².

Yeni Gün gazetesi, İtalya ve Yunanistan arasındaki sorunla çok yakından ilgilenmiş ve haberleri ilk sayfadan vermiştir. "İtalya-Yunanistan Anlaşmazlığı Hararetini Koruyor" başlığı altında; İtalyan donanmasını yeniden iki ada daha işgal ettiği, bu adaların Paxos (Paksus) ve Antipaxos (Antipaksus) adaları olduğu, Paris ile Londra arasında önemli haberleşmelerin yapıldığı, İtalya'nın Yunanistan'a bir nota daha vererek ilk isteklerinde ısrarcı olduğu, İtalya'nın Cemiyet-i Akvam'ın müdahalesini kabul etmeyeceği, buna karşılık Yunanistan'ın uluslar arası bir araştırma komisyonunun kurulmasını kabul ettiği bilgilerine yer vermektedir¹³.

İtalya-Yunanistan gerginliğinde işlerin kontrolden çıktığını ve tehlikenin kendi aleyhine büyüdüğünü gören Yunanistan Cemiyet-i Akvam'a müracaat ederek, Cemiyet-i Akvam'ın 11. maddesi hükümlerine göre müdahalede bulunmasını istemiştir¹⁴.

Cemiyet-i Akvam'ın (Milletler Cemiyeti'nin) 11. maddesinde şöyle denilmektedir:

"1. Cemiyet üyelerinden birine doğrudan doğruya dokunsun ya da dokunmasın, her savaşın ya da savaş tehdidinin bütün Cemiyet'i ilgilendirir ve Cemiyet ulusların barışını etkin bir biçimde korumaya özgü önlemleri almakla yükümlüdür. Böyle bir durumda, Cemiyet'in herhangi bir üyesinin istemesi üzerine, Genel Sekreter, Konseyi hemen toplantıya çağırır.

11 Yunus Nadi, "İtalya ve Yunanistan" Anadolu'da Yeni Gün, 3 Eylül 1923, ss.1-2.

12 Anadolu'da Yeni Gün, 3 Eylül 1923.

13 Anadolu'da Yeni Gün, 4 Eylül 1923.

14 Anadolu'da Yeni Gün, 4 Eylül 1923.

2. Bundan başka, Cemiyet'in herhangi bir üyesinin, uluslararası ilişkileri etkileyecek nitelikte olan ve sonuç olarak uluslararası barışı ve barışın dayandığı iyi geçinmeyi bozacak bir durum üzerine Genel Kurulun ya da Konseyin dikkatini dostça çekmek hakkı vardır."¹⁵

Öyle anlaşılıyor ki Yunanistan hükümeti, İtalya ile arasındaki krizin savaşa doğru gittiğini görmüş ve uluslararası destek aramak zorunda kalmıştır. Yunan halkı da, İtalya aleyhine gösteriler yapmaya başlamıştır. Atina Ticaret Odası ise, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin İtalya'nın tutumundan dolayı zarar göreceğini belirtmiş ve İtalyan hükümetini protesto etmiştir. Yunan basını da, olaya daha farklı bir bakış açısı getirmeye çalıştığı görülmektedir. Yunan basınına göre cinayetler, eşkıyaların eseridir. Yani bir cinayet vardır. Bu cinayeti Yunanlı birileri işlemiştir. Ama Yunan devleti tarafından organize edilen birileri tarafından cinayetler işlenmemiş, eşkıyalar işlemiştir, fikri işlenmeye çalışılmıştır¹⁶.

İtalya-Yunanistan arasındaki gerginliğe dış basından alınan haberlerle diğer ülkelerin de bakışını yansıtmaya çalışan Yeni Gün, Matin gazetesinden aldığı bir haberi okuyucularıyla paylaşmaktadır. Matin gazetesi, Yunanistan'ın İtalyan delegelerini öldürmekten suçlu olduğunu, bütün İngilizlerin bunu kınadığını, fakat İtalyan isteklerini de aşırı bulduğunu yazmaktadır. "İngilizler, daima kendilerini Yunanistan'ın geleneksel koruyucusu ve dostu olarak düşünmüşlerdir. Bu yüzden İtalya'nın tazminat istekleri hakkında İngiltere'nin ihtiyatlı olması anlaşılabilir. Bununla beraber İngiliz Dışişleri Bakanlığı, konuyla ilgili hiçbir açıklama yapmamıştır."¹⁷

Yunanistan'ın Cemiyet-i Akvam'a başvurusu üzerine Cemiyet-i Akvam harekete geçmiş, anlaşmazlığı incelemek için bir oturum yapmış ise de, görüşmelerin ertelenmesine karar vermiştir. Çünkü İtalya, Cemiyet-i Akvam'ın kararlarını kesinlikle kabul etmeyeceğini, Yunan hükümetine bildirmiştir. İtalya daha da ileri giderek, Yunan gemilerinin geçişine izin vermediği gibi, yakaladıklarını da müsadere etmeye başlamıştır.¹⁸ Gelişmeler, dünya barışını korumak amacıyla kurulmuş olan Cemiyet-i Akvam'ın, daha işin başında inisiyatif alamadığını, irade ortaya koyamadığını ve güven veremediğini göstermektedir.

Cemiyet-i Akvam, sadece İtalyan hükümetinin cemiyetin kararlarını tanımadığını ve dinlemeyeceğini söylemesinden üzüntü duyduğunu açıklamıştır. İngiliz temsilcisi Lord Robert Cecil (1864-1958) bir konuşma yaparak şunları söylemiştir:

"İki hükümet arasındaki anlaşmazlığı gidermek için gereken en cesaretli

15 <http://www.erdemdenk.com/mcmisaki.doc>.

16 Anadolu'da Yeni Gün, 4 Eylül 1923.

17 Anadolu'da Yeni Gün, 4 Eylül 1923.

18 Anadolu'da Yeni Gün, 5 Eylül 1923.

önlemleri almalyız, alacağız ve bundan geri dönmeyeceğiz. Bana inanınız ki alacağımız önlemlerin yerinde olduğu ileride görülecektir... Parolamız, adalet ve cesaret olmalıdır.”¹⁹

Bunun üzerine Yunanistan, İtalyan heyetine yapılan suikastın sorumlularının belirlenmesi için uluslararası bir komisyon kurulmasını önerme yoluna yönelmiştir²⁰.

İtalya'nın Yunan gemilerine geçiş izni vermemesi ve yakaladığı Yunan gemilerini müsadere etmesi üzerine Yunanistan da, İtalyan gemilerine aynı hareketle misilleme yapmaya yönelmiştir. İtalyan hükümeti, Akdeniz sularında bulunan İtalyan gemilerinin Türk limanlarına sığınmalarını duyurmuştur. Bunun üzerine 7 İtalyan gemisi, İzmir Limanı'na sığınmıştır²¹.

İtalya ile Yunanistan arasındaki gerginliği sürekli birinci sayfadan veren Yeni Gün, suçlu olarak Yunanistan'ı göstermektedir. Yeni Gün'e göre, anlaşmazlıkların kaynağı Yunanistan'dır. Haber başlığı altında, Korfu adasındaki durum, Yunanistan'ın notası işlenmektedir. Asıl konu ise, Cemiyet-i Akvam'ın İtalya ile Yunanistan arasındaki anlaşmazlığı incelemeye yetkili olup olmadığına ayrılmıştır²².

İngiltere; İtalya-Yunanistan anlaşmazlığını Cemiyet-i Akvam'ın yetkisi içinde görmekte, Cemiyet-i Akvam'ın kurallarını görüp imzalayanların bunlara uymasının doğru olacağını, işine geldiği zaman uyup, işine gelmediği zaman ihmal etmenin yanlış olacağını savunmaktadır. Sözleşmenin faydalarının her şeyden önce gelmesi gerektiğini belirten İngiltere, ilk defa küçük bir devlet, büyük bir devlete karşı Cemiyet-i Akvam'a müracaat etmesinin önemli bir durum olduğunu vurgulamaktadır²³.

Buna karşılık İtalyan gazeteleri, İngilizleri “Yunan koruyucusu” olmakla suçlamışlardır. Fransızlar ise, İtalyanları haklı bulmaktadır.

İtalyan Başbakanı Mussolini, İtalya'nın hareketinin her tarafta desteklendiğini, İngiliz görüşüne şaşırıldığını, Cemiyet-i Akvam'ın müdahale için ısrar etmesi durumunda İtalya'nın Cemiyet-i Akvam'dan ayrılacağını söylemiştir²⁴.

İtalya-Yunanistan anlaşmazlığının tansiyonu epeyce bir süre düşmemiştir. Anlaşmazlığın Sefirler Konferansı'nda görüşülmesi gibi ara bir çözüm üretilmiştir. Her ne kadar Mussolini, İngiltere'nin baskıları karşısında sorunun Cemiyet-i Akvam'a havale edilmesini kabul etmişse de, Cemiyet-i Akvam yerine Paris'te toplanacak Sefirler Konferansı'nda görüşülmesinin daha uygun olduğunu savunmuştur. Hatta Mussolini daha ileri giderek, İtalya ile

19 Anadolu'da Yeni Gün, 5 Eylül 1923.

20 Anadolu'da Yeni Gün, 5 Eylül 1923.

21 Anadolu'da Yeni Gün, 5 Eylül 1923.

22 Anadolu'da Yeni Gün, 6 Eylül 1923.

23 Anadolu'da Yeni Gün, 6 Eylül 1923.

24 Anadolu'da Yeni Gün, 6 Eylül 1923.

Yunanistan arasında başlayacak bir savaşın yeni bir dünya savaşına yol açacağı tehdidinde bulunmaktadır²⁵.

İngiliz basınının Mussolini'yi, "dünyayı uçurumun kenarında tutmakla ve Avrupa barışını tehlikeye atmakla" suçlamasına karşılık, İtalya'nın tazminat isteklerini de haklı bulduğunu yazmaktadır²⁶.

Gelişmeler, dünyayı yeni bir faciaya doğru sürüklemekteydi. Kırmılı Ahmet de Yeni Gün'deki bir yazısında bunu vurgulamıştır. "Her an kuvvete başvurma duygusuyla yaşayan milletlerin iç ve dış politikalarında güven oluşmaz. İtalyan-Yunan, Alman-Fransız, Rusya ile bütün dünya, ABD ile Japonya, Uzak Doğu ile Çin, emperyalistlerle ezilen uluslar arasındaki anlaşmazlıklar, pek yakın bir zamanda dünyayı kanlı facialara sürükleyebilir"²⁷.

"İtalya-Yunanistan anlaşmazlığının, Mussolini'nin isteği doğrultusunda, Cemiyet-i Akvam yerine Sefirler Konferansı'nda görüşülmüştür. Sefirler Konferansı da, Yunanistan'a bir nota vermiştir. Bu notada belirtilen görüşlerin, İtalyan istekleri ile hemen hemen aynıdır.

"İtalya-Yunanistan gerginliği göstermişti ki, "Birinci Dünya Savaşı ne devletler arasındaki anlaşmazlıkları, ne egemen güçlerle ezilenler arasındaki düşmanlığı ve ne de milletlerin sosyal sınıflar arasındaki çatışmaları ortadan kaldırmıştır. Tam tersine çatışmaları kuvvetlendirmiştir. Sorunların çözümü için *kuvvete başvurma* prensibini daha da güçlendirmiştir. Güven unsuru ortadan kalkmıştır.

"Versailles Antlaşması ile savaşa son verdiğini sananlar, çıkarlarını korumak için Cemiyet-i Akvam'ı ve Uluslar arası Çalışma Bürosu'nu kurmuşlardır. Siyasiler bu örgütleri, entrikalarını aracı olarak kurmuşlardır. Çünkü savaş sonrasında hiçbir sorun, kuvvete başvurulmadan çözülememiştir"²⁸.

Anlaşmazlık sürecinde üç Yunan adasının daha İtalyanlar tarafından işgali, Yeni Gün gazetesinde, "Oh Olsun" başlığı altında verilmiştir²⁹. Türk-Yunan Savaşı'nın etkilerinin henüz beyinlerden çıkmadığı anlaşılmaktadır. Savaşın tazeliğinden dolayı, bir küllenme ve soğuma dönemine girilmediği gibi, yeni diplomatik sorunlar da, dostça bakışları engellemiştir.

Sefirler Konferansı sonucunda alınan kararlar şunlardır:

"Yunan filosu, Pire'de bir Fransız ve bir İngiliz savaş gemisi refakatinde İtalyan filosunu selamlayacak,

25 Anadolu'da Yeni Gün, 7 Eylül 1923.

26 Anadolu'da Yeni Gün, 7 Eylül 1923.

27 Kırmılı Cafer Seyit Ahmet, "Yunan-İtalya İhtilafı Münasebetiyle", Anadolu'da Yeni Gün, 9 Eylül 1923, s.2

28 Kırmılı Cafer Seyit Ahmet, "Yunan-İtalya İhtilafı Münasebetiyle", Anadolu'da Yeni Gün, 9 Eylül 1923, s.2

29 Anadolu'da Yeni Gün, 9 Eylül 1923.

Yunan donanması, bu üç devlet bayrağının her birini 21 pare top atışı ilke selamlayacak,

Cenazeler için Katolik kilisesinde dini bir tören yapılacak ve tören sırasında limandaki gemilerin sancakları yarıya indirilecek,

Öldürülenler için resmi bir tören yapılacak,

Yunanistan, Uluslararası Komisyonu'na teminat olarak öldürülenlerin ailelerine verilmek üzere 50 milyon Frank yatıracak,

Araştırma Raporu, bir Japon delegesi tarafından kontrol edilecek"³⁰.

Yunanistan, sorumluluğu kabul ederek konferansın uygun gördüğü tazminatı ödeyeceğine ve sınırı belirleme komisyonunda bulunan üç devletin temsilcilerinden oluşan bir İnceleme Heyetinin memur edilmesine dair teklifi senet olarak kabul etmiştir. Ama Yunanistan, Korfu adasının işgalinin düşmanca bir tavır içerdiğini, İtalya'nın bundan vaz geçmesi gerektiğini, bunun yanında İtalya'nın Cemiyet-i Akvam'ın kararlarını tanıdığını ilân etmesi gerektiğini de ifade etmiştir³¹.

Sefirler Konferansı, İtalyan subaylarının katlini incelemek üzere bir Japon Albayının başkanlığında bir komisyon kurulmasını kabul etmiştir. Yunanistan sorumlu bulunursa, İtalya'nın bütün tekliflerini kabule mecbur olacak ve şartlar yerine getirilinceye kadar İtalya Korfu adasında kalacaktır³².

Cemiyet- Akvam'ın toplantısında konuşan İtalyan temsilcisi Antonio Salandra şunları söylemişti: "İtalyan heyeti üyelerinin Yunan arazisinde uluslar arası hukuka açıktan açığa bir saldırı vardır. Bu saldırıdan dolayı İtalyan hükümeti, sorumluların gerektiği gibi cezalandırılmasını ve özür dilenmesini isteme hakkına sahiptir. Aynı zamanda uluslar arası bir heyetin, Arnavutluk ile Yunanistan arasında sınırın belirlenmesi gibi nazik ve zor bir görevi yapmakla görevlendiren Sefirler Konferansı'na karşı da bir saldırı mahiyetindedir. Her ne kadar İtalya'nın hukuku, Sefirler Konferansı'nın hukukuna tâbi bulunmakta ise de, her iki hukukun da ihlal edilmiş olduğu o kadar açıktır ki, Yunanistan bile bunu hiçbir şekilde inkâr etmemiştir. General Tellini ve arkadaşları, uluslar arası bir komisyonun üyesi oldukları için öldürülmüşleredir. Bu itibarla Sefirler Konferansı ile İtalya, olay karşısında aynı durumdadırlar. İtalyan hükümetinin halkının hayat haklarını koruma görevi ihlal edildiği gibi, İtalyan milletinin haysiyet ve şerefine ve uluslar arası hukuka da tecavüz edilmiştir. Sefirler Konferansı, bu saldırının cezasız kalmayacağını takdir etmiştir. Yunanistan da Sefirler Konferansı kararlarına uyacağını açıklamıştır. Ancak Yunanistan'ın hareketleri güven vermediği için İtalya, bir takım rehinelere elde etmek zorunda kalmıştır. Yunanistan'ın durumu çok naziktir. Çünkü başında kararsız, birçok devlet tarafından kabul edilmemiş bir hükümet vardır. Yunanistan büyük bir maharetle sorumluluktan kurtulmaya çalışarak işlenen

30 Anadolu'da Yeni Gün, 9 Eylül 1923, s.1; Anadolu'da Yeni Gün, 10 Eylül 1923.

31 Anadolu'da Yeni Gün, 9 Eylül 1923, s.1.

32 Anadolu'da Yeni Gün, 9 Eylül 1923, s.1.

cinayeti unutturmaya, kamuoyunu yanıltmaya, Cemiyet-i Akvam'ın dikkatini Korfu adasına çekmeye çalışmaktadır"³³.

Yeni Gün ise gelişmeleri şöyle yorumlamaktadır: “Yunanistan’a has bir adilikle Arnavutluk sınırı meselesi için giden İtalyan heyetinin öldürülmesi olayı, dünyayı endişeye ve hayretle düşündürecek ciddi bir safhaya girmiştir. İtalyan faşist hükümeti meseleyi müzakere ve münakaşa alanından çıkararak birden bire kuvvete ve savaş hazırlığına bağladı. Meselenin barış yoluyla bir sonuca ulaştırılacağı ihtimali kuvvetli olmakla beraber olayın ortaya çıkışı ve aldığı şekil esaslı olarak düşünölmeye layıktır.

“Bu küçük kıvılcım alttan alta kaynayan uyumsuz Avrupa ve hatta dünyanın durumunun güven ve istikrar kazanmadığına büyük bir delil teşkil eder.”

“Dünya Savaşı’ndan önceki ile bugünkü siyasi durum karşılaştırılırsa büyük facianın, ne devletler arasındaki anlaşmazlıkları, ne hâkimlerle mahkûm milletler arasındaki düşmanlığı ve ne de her milletin sosyal sınıfları arasındaki çatışmaları halledemediği, tam tersine bütün anlaşmazlıkları daha fazla artırmış bulunduğu açıktır. Dünya Savaşı’nın olumsuz sonuçlarından bir büyüğü olan kuvvete müracaat ilkesi, artık dünya için tek kurtuluş yolu olmuştur. Ne devletlerin, ne milletlerin, ne sınıfların artık zerre kadar birbirlerine güvenleri kalmamıştır.”

“Versailles Antlaşması ile Dünya Savaşı’na son veren siyasetçiler, dünyanın bu karışık ve ihtilafli sorunlarını çözmek için bir uluslararası cemiyet ve bir de Uluslar arası Çalışma Bürosu kurmuşlarsa da, birincisi kadar ikincisi de, ancak siyasetin entrikalarına sahne olmaktan kurtulamadığından hak arayanlara gerçekten birer sığınma yeri olamamışlardır.”

“Adaletsizliğine isyan edenleri, bu haksızlıkları dünyada yaşatmaya vasıta olagelmış olan siyasetle siyasi kombinezonlarla tatmine şüphesiz imkân olamazdı. Bu, hakka dayanarak isyan edenlere siyasi kuvvetle cevap vermektir. Dünyanın derinden yükselen bu ihtilafını, kuvvetle karşılaştırmaya onları şüphesiz bir kat daha isyana şiddetle bel bağlamaya davetti.”

“Mütareke’den beri milletler hayatında siyasi öneme sahip büyük, küçük hiçbir olay olmamıştır ki, kuvvete dayanmadan ve ancak kuvvetle karşılaşmadan çözülebilmüş olsun. Bugün de çözüm bekleyen hiçbir mesele, ilgili devletler arasında müzakere ve münakaşa edilmeden kuvvete dayandırılmış bulunmasın. Dünyanın bu zihniyete bu kadar bel bağlaması kadar barış ve huzurun sağlanmasına engel olacak hiçbir şey düşünölemez.”

“Her an kuvvete başvurma duygusuyla başlayan milletlerin, sadece dış değil iç siyasetlerinde kesin bir güven ve istikrar veremez. Milletlerin büyük bir doğal hisle idarelerini, her zamankinden daha kuvvetli bir partiye, daha azimkâr ve metin kollara vermek için çırpınmaları da, bu korkunun neticesidir. Her ülke kendi siyasi ve sosyal teşkilatına göre her zamankinden daha kuvvetli bir hükümete sahip olmaya çalışıyor.

33 Anadolu’da Yeni Gün, 9 Eylül 1923, s.1.

Eğer dünyada barış ve huzur kurulmuş olsaydı, bu konuda bu kadar ısrar nereden doğuyor?"

"Siyasetteki uyumsuzluğun ve anlaşmazlıkların, ancak kuvvetle çözülebileceği kanaati sonucudur ki, dünya her zamankinden daha fazla bilim ve teknolojisiyle savaşa hazırlanıyor. Ciddiyetle dikkate alınmalıdır ki, Mütareke'den beri meydana gelen keşifler, savaşa ilgilidir."

"Bu analiz bizi şöyle bir karara götürür ki, o da milletlerin mukadderatı her zamankinden ziyade patlamaya hazırlanmış kuvvetler elinde bulunuyor. Dünyanın her zamankinden fazla olan anlaşmazlıkları, milletleri her gün yeni yeni sarsıntılara düşürebiliyor."

"Fiume veya Arnavutluk sınırı gibi meseleler milletleri, en tehlikeli adımları atmaya sürükleyebiliyorsa, Alman-Fransız anlaşmazlığı, bütün dünya ile Rusya arasındaki gerginlik, Japonya ile ABD'nin her adımlarını özellikle ölçmeleri, Doğu ve Çin sorunları, hatta bütün emperyalistlere karşı ezilen milletlerin duydukları isyan emelleri, kim bilir çok uzak olmayan zamanlarda daha nasıl kanlı facialar yaratacaktır."

"Dünyanın bu halini gören siyasilerin, bunun önüne geçebilecekleri meselesine gelince, Yunan-İtalyan olayının bu şekle dökülmesi, verilecek cevaba delil olabilir."

"Milletlerin tarihi yolları ve dâhileri, siyasetlerinde çok ağır başarılar. Yunan siyasetçilerinin, İtalyanları bir an evvel tatmin etmemekte memleketlerinin göreceği zararı kestirmemelerini kabul ve doğru olmaz. Mussolini'nin birdenbire savaş durumuna geçme sırrı, bir savaşın İtalya ve bütün dünya için neye mal olabileceğini tahmin edemediğinden ortaya çıkmıyor."

"Yunan ihtilalci kuvveti, İtalyan faşistlerinin galeyani, her şeyden önce kendilerinin, zihniyetlerinin ve onurlarının tatminini istiyor. Hükümetlerinin bunu ihmali, iktidardan uzaklaşma saatlerinin çalması demektir. Mesele Yunan ve İtalyan hükümetlerinin onur meselesidir."

"Bu meseleye göre Yunan hükümeti gidecek ve hiç şüphesiz Yunanistan yeniden iç sarsıntılara yuvarlanacaktır."

"Devrin bu zihniyetini keşifle Türk'ün meşru haklarını, ancak kuvvetle kurtarmaya azmetmesini, buna uygun hareket etmiş olan Türk yöneticilerinin görüşlerinde ne kadar haklı olduklarını, dünyada ortaya çıkacak her yeni olayda bir kez daha tanık olunacaktır"³⁴.

Bu kararlar, bir nota halinde Yunanistan'a sunulmuştur. Cemiyet-i Akvam da, bu kararları kabul etmiştir. Böyle olunca sorunu çözümü için tek bir adım kalmıştır. O da, Yunanistan'ın notayı kabul etmesi ve gereğini yapmasıydı³⁵. Bu olayda Yeni Gün' ilgi çekici gelen, "İtalya-Yunan anlaşmazlığına müdahale

34 Kırımlı Cafer Seyit Ahmet, "Yunan-İtalya İhtilafı Münasebetiyle", *Anadolu'da Yeni Gün*, 9 Eylül 1923, s.2.

35 *Anadolu'da Yeni Gün*, 10 Eylül 1923, s.1.

etmek isteyen Cemiyet-i Akvam'ın Türk-Yunan mücadelesi sırasında susması ve gözlerini kapamasıdır.”³⁶ Tan gazetesi, Cemiyet-i Akvam'ın çalışmasındaki çifte standartlı yaklaşımı sorgulayan yazısı, Yeni Gün'ün de yaklaşımına uygun olduğu için, bu yazıyı aynen yayınlamıştır³⁷.

Yunan hükümeti, Sefirler Konferansı'nın verdiği notayı kabul ederek İtalya-Yunanistan anlaşmazlığını bitirmeyi hedeflemiştir. Ancak Yunan hükümeti cevabi notasında, Korfu adasının da bir an önce İtalya tarafında boşaltılmasını istemiştir³⁸. Öte yandan Yunanlılar ve Arnavutlar iki taraflı olarak Epir sınırında yığınak yapmaya başlamışlar, İtalyanlar da Sırpları ve Bulgarları tahrik etmeye ve silah sevkıyatına yönelmişlerdir³⁹.

İtalya ise, Yunanistan cezasını tam olarak çektikten ve İtalya'nın isteklerini tam olarak karşıladıktan sonra Korfu adasını boşaltacağını bildirmiştir. İtalya, General Enrico Tellini (27 Ağustos 1923'te bir suikast sonucu Yunanlılar tarafından öldürülmüştür) ile komisyona mensup subayların öldürülmesinden dolayı, Yunanistan tarafından verilecek olan 50 milyonluk tazminatın ödenmesinden sonra Korfu adasının boşaltılacağını şartını ileri sürmüştür⁴⁰.

Yunanistan, Sefirler Konferansı kararlarını uygulamaya koyunca sorun çözülmüş, İtalyan temsilcisi Antonio Salandra ve Yunan temsilcisi Politis, sorunun tatlıya bağlanmasından dolayı birbirlerini tebrik etmişlerdir⁴¹.

Sonuç

Anadolu'da Yeni Gün gazetesi, İtalya-Yunanistan gerginliğine özel bir önem vermiştir. Sorunu, günü gününe takip etmeye çalışmış, haberleri birinci sayfadan vermiş, konuyla ilgili yorumlar yayınlamış, bazen yayınları duygusal boyutlara ulaşmış, “Oh olsun” tarzında yaklaşımlar geliştirmiştir. İtalya-Yunanistan anlaşmazlığı ile ilgili olarak sadece kendi yorumlarıyla ve muhabirleri aracılığı ile aldığı haberlerle yetinmemiştir. Avrupa'da önde gelen gazetelerin haber ve yorumları da, okuyucu ile paylaşılmıştır. Anadolu'da Yeni Gün gazetesi, İtalya-Yunanistan gerginliği ile neredeyse Türk-Yunan gerginliği gibi ilgilenmiş, yani bazen İtalya'nın yerinde Türkiye varmış gibi hareket etmiştir.

Yeni Gün gazetesi, Arnavutluk sınırının belirlenmesi için Sefirler Konferansı tarafından görevlendirilen İtalyan heyetinde bulunan General Tellini ve arkadaşlarının, Yunanlılar tarafından öldürülmesi üzerine gelişen olayla birkaç farklı yaklaşımla bakmıştır. Bunlar şunlardır:

36 Anadolu'da Yeni Gün, 10 Eylül 1923, s.1.

37 Anadolu'da Yeni Gün, 10 Eylül 1923, s.1.

38 Anadolu'da Yeni Gün, 11 Eylül 1923, s.1.

39 Anadolu'da Yeni Gün, 10 Eylül 1923, s.3.

40 Anadolu'da Yeni Gün, 12 Eylül 1923, s.1.

41 Anadolu'da Yeni Gün, 20 Eylül 1923, s.1.

Yunanistan henüz devlet olamamıştır. Bir çete devleti gibi hareket etmektedir.

Dün Türkiye'ye saldıran Yunanistan ile bugün İtalyan heyeti üyelerini öldürenlere sahip çıkan Yunanistan arasında bir fark yoktur.

Yunanistan'a birilerinin haddini bildirmesi gerekiyor, İtalya da bu görevi yerine getiriyor.

İtalya, Yunanistan'ın Korfu adasını işgal etmiş, başka adaları da işgal etse yeridir.

Cemiyet-i Akvam, çifte standartlı bir emperyalist teşkilattır. Haksızlığa uğrayan İtalya ise sahip çık, Türkiye ise konuyla ilgilenme, çifte standardın en güzel örneğidir. Cemiyet-i Akvam, güvenilir bir teşkilat değildir. Emperyalizm, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan yenedünya düzenini korumak için böyle bir teşkilat kurmuştur. Dünyanın ezilen milletlerini susturmak için geliştirilmiş bir araçtır. İtalya'nın da, Cemiyet-i Akvam'ın kararlarını kabul etmemesi ve onun yerine Sefirler Konferansını muhatap alması, aynı düşüncenin ürünüdür.

Haksızlığa uğrayan devletlerin ve milletlerin, ezilen ulusların, kuvvete başvurmaktan ve sorunların çözümünde kuvvet kullanmaktan başka çaresi yoktur. Uluslar arası meseleler, ancak güç kullanımı ile çözülebilir. Versailles düzeni, bunu gerektirmektedir.

İnsanlık yeni bir dünya savaşına hızla sürüklenmektedir. Almanya-Fransa anlaşmazlığı, Rusya ile bütün dünya arasındaki ideolojik çatışma, ABD-Japonya sürtüşmesi, Çin ile Uzak Doğu ülkeleri arasındaki sorunlar, ezilen milletler ile emperyalizm arasındaki kavga, sosyal sınıflar arasındaki gerginlikler, dünyayı yeni bir savaşa doğru götürmektedir.

Büyük güçler, sorunların çözülmesi için değil, kurulu çarpık düzenin devamı için uluslar arası teşkilatlar kurmaktadır.

İtalya'da faşizm, bu çarpık Versailles düzenine karşı doğmuş ve gelişmektedir.

Türk Milli Mücadelesini yönetenler, dünyanın güçten anladığını erken fark etmişler ve politikalarını buna göre şekillendirerek, dünyayı doğru algıladıklarını zafere ulaşılarak göstermişlerdir.

Yeni Gün gazetesi, Kurtuluş Savaşı'nın külleri soğumadan İtalya ile Yunanistan arasında bir sorunun çıkmasından, bu sorunun İtalya lehine çözülmesinden ve Yunanistan'ın burnunun bir kez daha sürtülmesinden memnun olduğu anlaşılmaktadır. Milli Mücadele döneminde İtalya ile ilişkilerin daha ılımlı geçmiş olması, Yunanistan ile savaştan yeni çıkmış olması da, bu tavrın oluşmasında etkili olmalıdır.

KAYNAKÇA

I. Gazeteler

Anadolu'da Yeni Gün

II. Kitap ve Makaleler

AYBARS, Ergün, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Ankara, 1990.

GÜLMEZ, Nurettin, *Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'da Yeni Gün*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2010.

SONYEL, Salahi R., *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, C.1*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1987.

YÖK, *Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri (Konferanslar)*, Ankara, 1985.

Meydan Larousse, "İtalya", Sabah Gazetesi Yayınları, C.10.

<http://www.erdemdenk.com/mcmisaki.doc>